

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسائل ایدئولوژیک

تتبع و نگارش: الحاج داکتر امین الدین سعیدی – (سعید افغانی) و الحاج قاضی لعل محمد صافی «پتوال»

۲۷ جون ۲۰۱۵

احکام مریض در رمضان

۵

قطره چکان چشم

علمای متأخر در مورد قطره چکان چشم اختلاف نظر دارند که این خود ناشی از اختلاف نظر علمای متقدم در مورد سرمه است. در مورد سرمه دو دیدگاه وجود دارد.

دیدگاه اول:

سرمه (کشیدن) روزه را باطل نمی‌کند. علمای مذهب امام ابو حنیفه و علمای مذهب امام شافعی این دیدگاه را پذیرفته‌اند و چنین استدلال کرده‌اند که مجرائی بین چشم و شکم وجود ندارد پس روزه را باطل نمی‌کند.

دیدگاه دوم:

علمای مذهب امام مالک و علمای مذهب امام حنبل بدین باور اند که: سرمه (کشیدن) روزه را باطل می‌کند. و استدلالشان این است که بین چشم و شکم مجرائی وجود دارد. و علمای متأخر نیز بر همین مبنا اختلاف نظر پیدا کرده‌اند.

دیدگاه اول:

قطره چکان چشم روزه را باطل نمی‌کند. این دیدگاه را ابن باز و ابن عثیمین پذیرفته‌اند و چنین استدلال کرده‌اند که یک قطره از این درمان ۰/۰۶ سانتی متر مکعب حجم دارد و همه این مقدار نیز به معده نمی‌رسد، بلکه در اثنای عبور از مجرای اشک کل دوا جذب شده و حتی به حلق نمی‌رسد. و اگر هم بگوئیم: مقداری از آن به معده می‌رسد، باز این مقدار به حدی اندک است که مورد چشمپوشی قرار گیرد زیرا مقدار ناچیز مثل آب باقیمانده از مضمضه مورد چشمپوشی واقع شده است و به علاوه نه دلیل منصوصی وجود دارد که این قطره را باطل کننده روزه بنامد و نه قطره بر باطل کننده‌های منصوص قابل قیاس است.

دیدگاه دوم:

قطره چکان چشم بر سرمه قابل قیاس است و بنابراین روزه را باطل می‌کند. رأی صحیح این است که قطره چشم روزه را باطل نمی‌کند. اگر چه طب امروزی ثابت کرده که مجرائی از طریق بینی، بین چشم و شکم وجود دارد، ولی قطره چکان چشم در اثنای عبور از مجرای اشک جذب شده و چیزی از آن به حلق نمی‌رسد و بنابراین به معده نمی‌رسد و حتی اگر هم برسد آن قدر ناچیز می‌باشد که بتوان از آن چشم‌پوشی کرد، همچنان که از آب باقیمانده از مضمضه چشم‌پوشی شده است. و قیاس آن بر سرمه برای اثبات باطل کننده بودن قطره چشم صحیح نیست، زیرا ثابت نشده که سرمه روزه را باطل می‌کند و حدیث روایت شده در این باره ضعیف است. این قیاس، بر چیزی است که خود محل اختلاف است. دلایل دیدگاه مخالف در این باره راجح است.

چشم دردی و استعمال سرمه در رمضان

چشم از مهمترین اعضای بدن است، و یکی از نعمت هائی که از جانب پروردگار برای ما انسانها اعطا گردیده است، چشم نسبت به سایر اعضای بدن خیلی حساس است، که حفظ و مراقبت آن بر انسان واجب می باشد. چشم به دلیلی به حیث حساس‌ترین عضو بدن نامیده می‌شود، چون پر از گیرنده‌های عصبی درد است، یعنی انتهاهای بسیار حساس و ظریفی که این اندام حیاتی را محافظت می‌کنند. وجود این گیرنده‌ها باعث می‌شود که جزئی‌ترین چیزها، مثل جریان هوای سرد، هوای خشک و گرم، و قلت مایعات عصب های موجود در چشم را تحریک کنند و بدین وسیله پیام درد به مغز با سرعت خاصی ارسال گردد، همچنان سایر عفونت ها، عفونت سینوس‌ها، ماهیچه‌های مجاور را ملتهب کرده و باعث ایجاد دردی نبضی و گاهی شدید در پشت حده چشم می‌شود که حرکات ساده کره چشم را مشکل می‌کند.

استعمال سرمه :

در مورد استعمال سرمه، غرض تداوی چشم دردی در رمضان، علماء بدین نظر اند که غرض دفع چشم دردی اگر سرمه استعمال گردد (اگرچه سیاهی سرمه در بلغم هم دیده شود) روزه را فاسد نمی سازد. در کتب احادیث آمده است :

که در ایام ماه مبارک رمضان یکی از صحابه که از درد چشم سخت می نالید نزد پیامبر صلی الله علیه وسلم آمد. و برای آنحضرت گفت : که چشم سخت درد می کند اجازه دارم که سرمه استعمال نمایم، آنحضرت در جوابش گفت :

بلی تو می توانی سرمه را استعمال نمائی .

همچنان در حدیثی از ام المؤمنین عائشه (رض) روایت گردیده : « أن النبی (ص) اکتحل فی رمضان وهو صائم » (پیامبر صلی الله علیه وسلم سرمه کرد در رمضان در حالی که روزه بود.) (روای حدیث ابن ماجه) هکذا باید گفت که چشم منفذ برای معده نمی باشد.

اگرچه برخی از فقها به این نظر اند که بهتر و احسن است که استعمال همچو اشیاء در شب و قبل از سحری صورت بپذیرد.

قورت کردن بلغم در روزه

در مورد این که اگر روزه دار در ماه مبارک رمضان بلغم خود را قورت کند ، روزه اش فاسد می شود یا خیر ؟ فقهاء و علمای اسلام در مورد اختلاف رأی دارند . ولی رأی صحیح آنست که روزه با بلعیدن بلغم باطل نمی شود، زیرا بلغم در حکم خوردن و نوشیدن قرار نمی گیرد.

شیخ ابن عثیمین رحمة الله می فرماید:

«... و هرگاه علماء اختلاف داشتند مرجع (برون رفت از این اختلاف) کتاب و سنت است، و اگر شک داشتیم در این که آیا فلان امر، عبادت را باطل می کند یا خیر؟ اصل بر عدم افساد (آن عبادت) است، و بر این مبنا بلعیدن بلغم روزه را باطل نمی کند.

و مهم آنست:

شخص از بلغم پرهیز کند و سعی نکند که (عمداً) آن را از پائین حلقش به داخل دهانش بیاورد، اما اگر بلغم داخل دهان شد باید آن را خارج گرداند چه روزه باشد یا نباشد. اما فاسد شدن روزه (توسط آن) نیاز به دلیلی دارد که برای انسان نزد الله عزوجل به عنوان مبطل روزه حجت گردد».

« برای معلومات مزید مراجعه شود به مجموع الفتاوی « (۱۹/۳۵۶) .

شیخ ابن عثیمین می افزاید :

«قول راجح آنست که بلغم روزه را باطل نمی کند حتی اگر داخل دهان گردد و شخص آن را ببلعد، اما نباید آن را ببلعد، زیرا اهل علم (بلعیدن آن را) حرام دانستند، زیرا بلغم شیئی کثیف است و شایسته انسان نیست که (کثافات) را ببلعد».

« لقاء الباب المفتوح » لقاء رقم (۱۵۳) .

شست و شوی رحم زن در رمضان

موضوع شست و شوی رحم زن در ماه مبارک رمضان از جمله موضوعاتی است که هم علمای متقدم و متأخر در باره حکم این مسأله بحث نموده اند .

برخی علماء شست و شوی رحم زن را با معاینات مقعدی تشبیه می نمایند . در ذیل به اختصار نظریات فقهاء جمعبندی می نمایم :

دیدگاه اول:

مالکی ها و حنبلی ها می گویند: اگر زن مایعی را در فرج بچکاند، روزه اش باطل نمی شود، با این استدلال که مجرائی فرج زن را به درون شکم وی متصل نمی کند.

دیدگاه دوم:

حنفی ها و شافعی ها می گویند: روزه زن با این کار باطل می شود، با این استدلال که فرج وی به مثانه متصل می باشد.

نظر طب امروزی :

طب امروزی می گوید : هیچ منفذی بین آلت تناسلی زن و درون شکم وی وجود ندارد و بر این اساس استعمال شیاف به نزد آنان روزه را باطل نمی سازد .

حکم بیهوشی در رمضان

قبل از همه باید گفت که بیهوشی نوعی شلی عضلات بدن است که با خواب و بی دردی همراه است. بیهوشی با خواب متفاوت است، مثلاً در خواب اگر برای انسان سر دردی پیدا شود، سریع از خواب بیدار می شوید اما در بیهوشی اگر حتی عضوی از بدن درد هم و یا هم بر عمق اعصاب فشار هم بیآورند انسان بیهوش دردی را احساس نخواهد کرد.

درد چیست؟

اطباء در تعریف درد می نویسند: درد یک حس ناخوشایند همراه با هیجان (اضطراب) است، به همراه آسیب بافتی. همیشه ذهنی است و رابطه مستقیمی با حافظه دارد. درد یک مکانیسم دفاعی است.

انواع بیهوشی:

اطباء بیهوشی را به صورت عموم به دو نوع تقسیم نموده اند.

اول بیهوشی منطقه ای:

این بیهوشی معمولاً در برخی از عملیات های جراحی که فقط همان موضع مورد عمل بی حس می شود، محدود می باشد

دوم بیهوشی عمومی:

که شامل کل بدن بیهوش می شود.

اگر در ماه مبارک رمضان شخصی روزه دار بیهوش گردد آیا روزه اش باطل می گردد یا خیر؟

بر طبق مذهب امام شافعی و امام احمد، هرکس در رمضان دچار بیهوشی شود خارج از دو حالت زیر نخواهد بود:

اول:

یا در تمام طول روز در بیهوشی به سر می برد، به این معنی که قبل از طلوع فجر (اذان صبح) بیهوش شده و تا بعد از غروب آفتاب به هوش نمی آید.

در اینحالت روزه او صحیح نیست، و باید آنروز را بعد از رمضان قضاء کند.

و دلیل بر عدم صحت روزه او اینست چون روزه عبارتست از امساک و پرهیز از مفطرات به همراه نیت روزه داشتن، به دلیل فرموده الله تعالی در حدیث قدسی که می فرماید: «يُتْرَكُ طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ وَشَهْوَتُهُ مِنْ أَجْلِ». بخاری (۱۸۹۴) و مسلم (۱۱۵۱).

یعنی: روزه دار، خوردن، آشامیدن و ارضای تمایلات جنسی را به خاطر من، ترک می کند.

که در این حدیث قدسی، خداوند متعال ترک خوردن غذا و نوشیدنی را به روزه دار اضافه کرده، درحالی که در شخص بیهوش نمی توان این ترک را اضافه کرد.

و دلیل بر وجوب قضاء روزه بر او، این فرموده الله تعالی است «فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ» البقرة/ ۱۸۴. یعنی: پس هرکسی از شما بیمار یا در سفر باشد، تعدادی از روزهای دیگر را روزه بگیرد.

دوم:

هرگاه کسی بیهوش شود ولی در طول روز قسمتی از آن را – هر چند برای لحظه ای – به هوش باشد، در اینحالت روزه اش صحیح است، حال چه در ابتدای روز بهبود یابد یا در وسط روز یا در آخر آن.. امام نووی رحمه الله در کتاب المجموع خود بعد از ذکر اختلاف علماء در این مسأله می گوید:

«صحيح ترين اقوال اينست كه: بهبود يافتن در جزئی از روز شرط (صحت روزه بيهوش) است.» (المجموع ۳۴۶/۴).

و دليل صحت روزه او در اينحالت اينست چون مختصري جزئی از امساک از مفطرات در او يافت شده است. خلاصه حكم شرعی در مورد بيهوشی :

هرگاه کسی از وقت طلوع فجر تا غروب آفتاب بيهوش باشد، روزه او صحيح نيست و بايد آن را قضاء کند، اما اگر برای مدت کوتاهی در روز بهبود يابد، همین کافيست تا بگوئيم روزه او صحيح است. و اين رأی مذهب امام شافعی و احمد و رأی برگزیده علامه ابن عثيمين رحمهم الله است. نگاه کنيد به کتابهای: المجموع (۳۴۶/۴) ، والمغنی (۳۴۴/۴) ، الشرح الممتع (۳۶۵/۴).

سردردی شديد در رمضان

ميگرن یکی از علل سردردی است. سردردی ميگرن در بين انسانها متفاوت بوده ، در برخی از انسانها قوت درد سر بیشتر و در برخی ديگر مقدار سردردی خفيفتر است . ولی مريضان ميگرن در آغاز توأم با دل بدی و استفراغ و اختلالات بينائی می باشد .

در مريضان ميگرن در برخی از اوقات درد شديد در نواحی گردن آغاز می يابد ، كه با تكان دادن سر اين درد تشديد می يابد .

اطباء بدین امر معتقد اند كه علامه بارزه مريضان ميگرنی طوری كه در فوق ياد آور شديد در ابتداء ، علايم دل بدی و استفراغ است، ولی در مراحل بعدی با تكرر سردردی ، مصابين کمتر مواجه به دل بدی و استفراغ می شوند . حملات مريضی می گرن معمولاً در ابتدای صبح و يا قبل از آن شروع می شود.

علت اساسی سردردی ميگرن تا هنوز مشخص نشده است.

ولی طی تحقیقاتی كه اطباء به عمل آورده اند ، اين مريضی در اثر تورم رگ های خونی و اعصاب اطراف مغز كه به ساقه مغز معروف اند، ايجاد می شود.

طب امروزی بدین نتیجه رسیده كه ماده کیمیایی موجود در مغز به نام سروتونین نقش اساسی و اصلی را در اين مريضی بازی می كند .

همچنان تعداد دیگری از محققين می گویند كه نقص ژنتیکی می تواند در بروز اين مريضی نقش فعالی داشته باشد .

ميگرن يك سردرد تپش دار است كه می تواند در يكسو يا هر دو سوی سر ايجاد شود. حمله ميگرن گاهی به وسیله برخی از فعاليتها، غذاها، بوها و حتی احساسات تحريك شده بروز می كند.

همچنين برخی از مريضان زمانی كه دچار استرس می شوند، حمله ميگرن به سراغ آنها می آید در حالی كه عده ای ديگر پس از اين كه استرس آنها رفع شد، دچار حمله ميگرنی می شوند.

به همه حال مريضی ميگرن يا سردردی مرضی بد و طاقت فرسا است كه خداوند مارا از شر آن نگاه دارد .

حكم مريض ميگرن در روزه

طوری كه گفته آمدیم سردردی شديد يا ميگرن یکی از امراض مزمن است كه دين مقدس اسلام خوردن روزه در آن را مباح و جایز می داند ، به خصوص وقتی كه روزه گرفتن موجب تشديد سردردی بیشتری برای روزه دار شود ، پس برای آنعده اشخاصی كه مبتلا به سردردی شديداند ، مانعی دیده نمیشود كه روزه شان را بخورند ، و می توانند غرض دفع سر دردی از دواء و درمان استفاده كنند، و يا هم غذائی بخورند تا از اين سردردی نجات يابد، و البته بر او لازم

است تا روزه اش را در وقت مناسبی قضاء کند، چون خداوند متعال فرمودند: «فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ»

(سورة البقرة/ ۱۸۴) یعنی: پس هرکسی از شما مریض یا در سفر باشد، تعدادی از روزهای دیگر را روزه بگیرد. افطار روزه جایز است، برای کسی که روزه گرفتن موجب افزایش تب شدید او، یا چشم درد و یا سردرد می گیرد.»
(برای معلومات مزید مراجعه فرماید به کتاب الجوهرة النبيرة) (۱/۱۴۲).

ادامه دارد